

En naturlig udgang herpå kan være, at rigsretten bliver nedlagt, og at de ordinære domstole anvendes i den forbindelse. Den model kendes f.eks. allerede i Sverige, Holland og Belgien, hvor Højesteret har rigsrettens funktioner. Det kunne f.eks. ske ved en første og anden instans, hvor et antal dommere ved de to landsretter udgjorde første instans, mens Højesteret udgjorde anden instans, når ministeransvarlighedsloven er overtrådt, og hvor det ikke er tilstrækkeligt at gøre et politisk ansvar gældende. Af hensyn til retssikkerheden må det være mest rigtigt, at også skyldspørgsmålet kan ankes.

Til § 51

I den nuværende grundlov er det slået fast, at domstolene er uafhængige. Derimod indeholder grundloven ikke ret mange bestemmelser, der understreger bestemte retsprincipper, bortset fra bestemmelsen i § 65 om, at retsplejen i videst muligt omfang skal gennemføres i offentlighed og mundtlighed.

Det betyder dog ikke, at sådanne retsprincipper ikke gælder i Danmark. Det gør de, fordi Danmark har tilsluttet sig internationale konventioner, som rummer disse retsprincipper. Ud over at principperne er slået fast i internationale konventioner, kan vi også konstatere, at de er indarbejdet i en række andre landes grundlove – modsat den danske grundlov. På tilsvarende måde findes der bestemmelser i EU-charteret.

Det drejer sig om retsprincipper om, at enhver person, der ikke er dømt, er uskyldig, at en sigtet har ret til en forsvarer, at mindrebemidlede har ret til retshjælp, at der skal være proportionalitet mellem forbrydelse og straf, at man ikke kan straffes for samme forbrydelse to gange, og at en handling ikke kan straffes, medmindre den var strafbar, da handlingen blev begået.

Til § 52

Domstolene i Danmark har de senere år i større udstrækning taget stilling til, om love er i overensstemmelse med grundloven og forfatningen, f.eks. i sagen om lovligheden af dansk tilslutning til Maastrichttraktaten og med Højesterets kendelse om, at Tvindsærloven var grundlovsstridig og dermed ugyldig – en kendelse, som Folketinget accepterede, også de folketingsmedlemmer, som havde stemt for Tvindsærloven. Det betyder, at Højesteret dermed har fået en stærkere kompetence inden for magtdelingen, end man tidligere ville have vurderet, hvor Højesteret godt nok kunne gribe ind. Men man havde ikke en forventning om, at Højesteret ville benytte sig af muligheden for at omstøde en lov, som Folketinget havde vedta-

get, som grundlovs- og forfatningsstridig. Når Højesteret skal have denne kompetence i forhold til lovgivningsmagten, forudsætter det til gengæld, at grundloven er mere dækkende for de grundlæggende principper, som det danske samfund bygger på, end den nuværende grundlov, hvilket er et yderligere argument for en ny grundlov.

Derved har domstolene med Højesteret i spidsen fået karakter af også at være forfatningsdomstole, hvilket forekommer helt rigtigt – en tendens, vi også har set i andre lande, hvor domstolene også i højere grad er gået ind og har vurderet, om lovene er i overensstemmelse med forfatningen.

I nogle lande har man en egentlig forfatningsdomstol, som har andre forfatningsmæssige beføjelser, f.eks. i Tyskland, Frankrig, Italien og Schweiz. Med Højesterets stærkere markering af, at domstolene godt vil tage stilling til spørgsmålet om, hvorvidt love er i overensstemmelse med grundloven og forfatningen, forekommer en egentlig forfatningsdomstol slet ikke relevant i dag.

Til § 53

Den foreslåede bestemmelse vil betyde, at dommere kun må have bibeskæftigelse i henhold til lov. Det betyder, at der skal ske en afgrænsning, som f.eks. kan betyde, at dommerne ikke kan have privat bibeskæftigelse som formænd eller medlemmer af stående voldgiftsretter eller deltagere i private og faglige voldgiftsager, idet der her er tale om tidsforbrug i betydeligt omfang. Det samme vil gælde dommernes deltagelse i private klage- og ankenævn, medmindre dommerdeltagelsen er lovbestemt. Derimod bør afgrænsningen ikke omfatte hvervet som dommer i en række særlige, domstolslignende organer, ej heller som formand eller medlem af en række forskellige administrative nævn og råd eller deltagelse i lovforberedende arbejde. Dommeres eventuelle undervisnings- og censorvirksomhed, forfatter- og foredragsvirksomhed eller deltagelse i legatbestyrelser m.v. skal selvfølgelig heller ikke være omfattet af en begrænsning.

Til § 54

Grundlovens formulering om, at »kongen (regeringen) handler på rigets vegne i mellemfolkelige anliggender«, bygger på den elitære forestilling, som i udpræget grad herskede tidligere om, at udenrigspolitik er for krævende og for indviklet for de folkevalgte. Forestillingen var (er) også, at offentlighed i udenrigspolitikken er skadelig, og at regeringen skal have forholdsvis frie hænder i udenrigspolitiske spørgsmål.